

Enskild motion

Motion till riksdagen 2016/17:2638

av **Valter Mutt m.fl. (MP)**

En politiskt styrd riksbank

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Riksbanken kan återdemokratiseras och hur dess uppdrag kan utvidgas till att även omfatta mål om social rättvisa och naturresurshushållning samt vidare låta se över hur Riksbankens ställning när det gäller penningutgivning och kreditgivning kan stärkas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Bakgrund

Under 1800-talets första decennier gav privata banker ut sedlar i en rad länder, vilket skapade ett tilltagande kaos på penningmarknaden. Kring århundradets mitt infördes i land efter land lagstiftning som gav centralbanken monopol på att trycka sedlar. Idag har alltså Sveriges riksbank, och motsvarande institutioner i andra länder och valutaområden, monopol på utgivningen av mynt och sedlar. Kontanter omfattar emellertid endast några få procent av den totala penningmängden i en modern ekonomi, så i praktiken har privata banker och kreditinstitut återtagit makten över penningutgivningen genom att de skapar pengar ur intet när de beviljar sina kunder lån. Dessa virtuella pengar återfinns som siffror i bankernas datorer.

Den som har makt över kreditflödena i ett samhälle bestämmer i hög grad vilka idéer som får möjlighet att förverkligas och vilka typer av företag som får chans att växa och har på så vis ett avgörande inflytande över hela samhällsutvecklingen. Är det rimligt – eller förenligt med de bärande principerna i en demokrati – att denna enorma makt läggs i händerna på ett litet antal aktörer i finanssektorn?

Ur ett demokratiskt perspektiv ter det sig angeläget att Riksbankens makt över penningutgivning – och därmed kreditflöden – stärks. Det förs en växande internationell debatt kring markant höjda kapitaltäckningskrav för privata banker. De båda ekonomerna Jaromir Benes och Michael Kumhof, knutna till forskningsenheten vid Internationella valutafonden (IMF), har i en uppmärksam rapport fört fram tankar på 100 procents kapitaltäckning (full reserve banking). Huruvida detta är rätt väg att gå

eller om Riksbankens ställning kan stärkas på andra, mindre drakoniska, sätt bör förutsättningslöst utredas. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna som sin mening.

Ett stärkt demokratiskt inflytande över penningutgivning och kreditflöden förutsätter även en återdemokratiserad riksbank. Det är orimligt att funktioner som på ett avgörande sätt formar hela samhällsutvecklingen flyttas ut ur demokratin och förläggs till en förment självständig riksbank, som bara svagt och indirekt kontrolleras av riksdagen. Den världsledande amerikanske ekonomen och nobelpristagaren Joseph Stiglitz menar att tiden nu är mogen att kritiskt utvärdera Reagans och Thatchers projekt att göra västvärldens centralbanker självständiga. Han framhåller att Indien, Brasilien med flera länder som inte självständiggjort sina centralbanker i själva verket klarat den senaste finanskrisen bättre än flertalet västländer. Stiglitz ställer också frågan vad som egentligen åsyftas med ”självständig” och påpekar att de som sitter i ledningarna för västerländska centralbanker naturligtvis inte befinner sig i något ideologiskt vakuum och han finner det problematiskt att de så ofta hämtas från finanssektorn, alltså just den sektor av ekonomin som återkommande skapar globala systemkriser.

En utredning bör få i uppdrag att utreda hur Riksbanken kan återdemokratiseras och hur dess uppdrag kan utvidgas till att även omfatta mål om social rättvisa och naturresurshushållning samt vidare låta utreda hur Riksbankens ställning när det gäller penningutgivning och kreditgivning kan stärkas. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna som sin mening.

Valter Mutz (MP)

Jabar Amin (MP)

Carl Schlyter (MP)

Annika Lillemets (MP)